

■ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ І СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

УДК 531.155:338.434 (477)

СИСТЕМА ФІНАНСОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ: ОЦІНКА СУЧАСНОГО СТАНУ ТА АКТИВІЗАЦІЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ©

І.В. ФУРМАН,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри
адміністративного менеджменту
та альтернативних джерел енергії,
Вінницький національний
аграрний університет
(м. Вінниця)

У статті висвітлено сутність, змістове наповнення, роль й призначення фінансового регулювання аграрного сектору з урахуванням специфічних особливостей аграрної галузі та кінцевої мети регулювання. Демасковано інструменти фінансового регулювання аграрного сектору України та встановлено їх взаємодію. Досліджено трансформаційні процеси в аграрному секторі та визначено роль фінансового регулювання у їх забезпеченні. Здійснена характеристика та проведений критичний аналіз сучасного стану системи фінансового регулювання аграрного сектору України. Зокрема, оцінено ефективність впливу бюджетно-податкових та грошово-кредитних регуляторів на процес розвитку аграрного виробництва, проаналізовано бюджетні методи фінансової підтримки та означено стан інвестиційної політики в аграрному секторі економіки. Виявлено основні проблеми та обґрунтовано авторський підхід до активізації функціонування системи фінансового регулювання аграрного сектору України.

Ключові слова: державне регулювання, фінансове регулювання, аграрний сектор, фінансова підтримка, аграрне виробництво, податкове регулювання, цінове регулювання, інвестиційна політика, інвестиційний проект.

Табл. 5. Рис. 3. Літ. 23.

Постановка проблеми. Нині, за умов інтеграції України до світового економічного простору, аграрний сектор є однією з пріоритетних та стратегічно цінних галузей національної економіки. Від його розвитку залежить продовольча безпека, економічне зростання та роль держави на світовому ринку аграрної продукції. Втім ключовою рисою сучасного стану аграрного сектору виступає наявність низки проблем, що спричинені специфікою сільськогосподарського виробництва та зумовлені його сезонністю, чималою залежністю від природно-кліматичних чинників, нестабільною ціновою політикою на аграрну продукцію, складністю залучення кредитних ресурсів, недостатньою інвестиційною привабливістю галузі. Сталий розвиток аграрного сектору України значною мірою залежить від ефективності аграрної політики і належної участі держави в її формуванні та реалізації.

В умовах обмеженості бюджетних ресурсів виняткового значення набуває необхідність активізації механізму державного регулювання економічних процесів, що втілюються методами правового, адміністративного та фінансово-економічного впливу. Провідне місце в державному регулюванні економіки займають методи фінансового регулювання, які включають використання інструментів бюджетної, податкової, грошово-кредитної, цінової та інвестиційної політики.

Отож, дослідження фінансового регулювання аграрного сектору набуває об'єктивної необхідності, з огляду на обмеженість фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств, тенденцію до скорочення бюджетних видатків на розвиток галузі, загострення соціально-економічних проблем внаслідок політичної та економічної нестабільності в країні та інтеграцію України до світового економічного простору.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження проблематики державного регулювання економіки та формування регулюючої фінансової політики знайшли своє віддзеркалення у публікаціях класиків економічної науки: С. Брю, Дж. Б'юкенена, С. Вітте, Дж. Кейнса, А. Лаффера, А. Маршалла, К. Макконнелла, Д. Рікардо, П. Самуельсона, А. Сміта, М. Фрідмана, С. Фішера. Значний внесок у дослідження теоретичних і практичних аспектів фінансового регулювання соціально-економічних процесів реалізували вітчизняні науковці В. Базилевич [1], О. Василик, А. Даниленко, М. Крупка, В. Лагутін, С. Лондар, В. Мельник, В. Опарін [18], О. Романенко, Л. Тарангул, І. Чугунов. Теоретичні та прикладні аспекти фінансових відносин в аграрному секторі економіки досліджені такими українськими вченими, як В. Андрійчук, О. Бородіна, О. Гудзь, М. Дем'яненко, Г. Калетнік [13], П. Лайко, Л. Кравченко [16], М. Малік, О. Могильний, О. Непочатенко, П. Саблук, В. Ситник, П. Стецюк, Л. Худолий та іншими.

Високо оцінюючи їх зусилля щодо формування теоретичної платформи наукових розвідок та практичних аспектів фінансового регулювання, варто зазначити, що в економічній літературі недостатньо досліджені питання, що пов'язані з вивченням фінансового регулювання аграрного сектору як комплексної системи, результативне функціонування якої має стати основою забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки.

Формулювання цілей статті. Метою дослідження є розкриття сутності, змістового наповнення, ролі й призначення фінансового регулювання, характеристика та критичний аналіз сучасного стану системи фінансового регулювання аграрного сектору України й обґрунтування авторського підходу щодо активізації його функціонування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз літературних джерел з досліджуваної проблеми демонструє, що фахівці в галузі державного регулювання розглядають, в основному, фінансове регулювання як метод впливу держави на соціальні та економічні процеси за допомогою застосування фінансових важелів та інструментів [9, 10, 18]. Варто відзначити, що в більшості публікацій фінансове регулювання не розглядається як окрема категорія і належить до складових фінансового механізму [3, 7].

При цьому різні дослідники відзначають неоднакову роль фінансового регулювання у структурі фінансового механізму. Деякі з них [3] відносять фінансове регулювання до функціональних елементів управління фінансами поряд із фінансовою інформацією, плануванням, оперативним управлінням та контролем. Інші [1]

розглядають фінансове регулювання як один із фінансових методів, до яких також відносять фінансове планування, оперативне управління, фінансовий контроль та фінансове забезпечення. Окрема група фахівців [18] вважає, що фінансове регулювання і фінансове забезпечення є структурними підсистемами фінансового механізму, що характеризують зміст впливу фінансів на різні сторони розвитку суспільства.

В англійській мові термін “фінансове регулювання” розглядається як множинна сукупність, яка включає в себе фінансове корегування (financial adjustment), фінансове управління (financial management) і, власне, фінансове регулювання (financial regulation). Фінансове корегування в основному застосовується при здійсненні міжбюджетних трансфертів від бюджетів вищого порядку бюджетам нижчого порядку. Фінансове управління є елементом фінансового менеджменту. Це, як відомо, значно ширше поняття, ніж фінансове регулювання. Що стосується третього й основного трактування словосполучення, власне, фінансового регулювання, то тут слід розуміти певний процес нагляду (контролю) за станом та діяльністю фінансових установ й організацій з метою збереження цілісності фінансової системи, а також забезпечення її сталого розвитку [5].

Судження щодо визначення поняття “фінансове регулювання” різняться в залежності від того, на якому рівні відбувається регулювання та яких саме процесів (табл. 1).

Таблиця 1

**Узагальнення наукових підходів до трактування поняття
“фінансове регулювання”**

№ п/п	Автор, літературне джерело	Тлумачення поняття “фінансове регулювання”
1.	Берлин С.И., Дердуга В.В. [2]	поєднання тієї чи іншої схеми дискреційної і недискреційної фінансової політики держави з її різноманітністю елементів та інструментів регулювання у сукупності з фінансовим регулюванням господарюючих суб’єктів, при якому забезпечується гармонізація інтересів держави та суб’єктів ринкових відносин
2.	Благун І.Г., Сорока Р.С., Слейко І.В. [3]	процес маневрування фінансовими ресурсами, а також є функціональним елементом управління фінансами
3.	Бречко О.В. [4]	сукупність фінансових інструментів, за допомогою яких створюються фінансові передумови та стимули розвитку суб’єктів господарювання відповідно до їх цілей і завдань
4.	Васюренко В.О. [6]	сукупність фінансових інструментів, які узагальнюють низку впливів, що виникають унаслідок фінансових відносин з приводу здійснення діяльності і за допомогою яких створюються фінансові передумови та стимули розвитку підприємств, що відбивається на русі відповідних фінансових потоків
5.	Кравченко Л.А. [16]	система економічних відносин, що складаються з діяльності, спрямованій на зміну кількісних і якісних показників фінансових процесів через механізм формування грошових фондів, їх перерозподілу
6.	Колінець Л.Б., Штефаніч Д.А. [14]	сукупність усіх засобів і методів, що спрямовані на заохочення зовнішньої торгівлі та збільшення зовнішньоторговельного обороту країни, просування вітчизняних товарів на іноземні ринки та забезпечення вітчизняної промисловості іноземними інвестиційними ресурсами з урахуванням принципів економічної безпеки
7.	Венгер В.В., Опарін В.М. [7, 18]	фінансове регулювання полягає у регламентуванні розподільчих відносин у суспільстві й на окремих підприємствах

Науковці в галузі державного регулювання розглядають, в основному, фінансове регулювання як метод впливу держави на соціальні та економічні процеси за допомогою застосування фінансових важелів та інструментів [1, 6, 16]. Представники наукових шкіл, де предметом дослідження є фінансовий механізм, не відводять особливої ролі його регулюючій складовій [6, 7]. Слід зазначити, що фінансове регулювання не розглядається як окрема категорія і відноситься до складових фінансового механізму. При цьому різні дослідники виділяють і різні ролі фінансового регулювання у структурі фінансового механізму. Так Благун І.Г., Сорока Р.С., Єлейко І.В. [3] відносять фінансове регулювання до функціональних елементів управління фінансами поряд з фінансовою інформацією, плануванням, оперативним управлінням та контролем. Опарін В.М., Огороднік С.Я., Федосов В.М. [7, 18] вважають, що фінансове регулювання і фінансове забезпечення є структурними підсистемами фінансового механізму, що характеризують зміст впливу фінансів на різні сторони розвитку суспільства.

Отже, як бачимо, трактування різними вченими поняття “фінансове регулювання” варіює від узагальнюючих суджень до досить дискусійних положень окремих авторів, які зводять суть такого регулювання до дії лише порізних методів чи засобів. Тому доречно об’єднати ці погляди в певні групи (рис. 1).

Рис. 1. Групування переконань науковців щодо економічної природи фінансового регулювання

Найпоширенішою є думка про те, що фінансове регулювання – це сукупність певних методів, важелів та інструментів впливу на діяльність підприємства. Так, зокрема, вважають О.В. Бречко, В.Є. Крупін, Л.Б. Колінець та В.О. Васюренко [4, 6, 14]. Недоліком такого підходу, на нашу думку, є те, що форми, методи й важелі розглядаються тільки, як уточнюючі пояснення до інструментів, а також не враховуються взаємозв’язки між ними.

Значна частина науковців [10, 15] під фінансовим регулюванням розуміє сукупність фінансових впливів на суб’єкти господарювання. Вважаємо, що влучним є міркування про необхідність розмежування зовнішніх та внутрішніх впливів на діяльність підприємства. Тобто фінансове регулювання можливе не лише з боку

держави, а й з боку самих суб'єктів господарювання (саморегулювання), яке переважно визначається методами фінансового менеджменту чи впливами фінансового характеру, завдяки інструментам фондового ринку. Інші ж групи поглядів або дуже абстрактно окреслюють сутність фінансового регулювання, або навпаки, розглядають його в надто широкому баченні.

Групування переконань щодо сутності фінансового регулювання та їх критичний аналіз дозволили визначити уточнене розуміння даного терміну. На нашу думку, фінансове регулювання – складова частина механізму державного регулювання економіки, що передбачає фінансовий прийом впливу на соціально-економічний розвиток держави шляхом стимулювання зосередження фінансових ресурсів у одних суб'єктів та обмеження доступу і приросту фінансових ресурсів у інших з використанням відповідного інструментарію. Дане визначення підкреслює взаємозв'язки між ключовими складовими фінансового регулювання. Також робиться акцент на пріоритетність та необхідність таких заходів для забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки.

Провідною метою реалізації фінансового регулювання аграрного сектору економіки України є забезпечення максимального обсягу виробництва валової сільськогосподарської продукції через розвиток стимулювання фінансового потенціалу аграрних підприємств. Згідно проведених досліджень, протягом 2010-2016 рр. спостерігається позитивна динаміка приросту обсягів валової продукції сільського господарства (табл. 2).

Таблиця 2

Обсяги виробництва валової сільськогосподарської продукції в Україні за 2010-2016 рр., млн грн* (у постійних цінах 2010 р.)

Роки	Продукція сільського господарства**	з неї:	
		продукція рослинництва	продукція тваринництва
2010	187526,1	120591,4	66934,7
2011	225381,8	157561,9	67819,9
2012	216589,8	145843,6	70746,2
2013	246109,4	172131,2	73978,2
2014	251427,2	177707,9	73719,3
2015	239467,3	168439,0	71028,3
2016	254018,1	184816,4	69201,7

* Джерело: за даними Державної служби статистики України

** господарства усіх категорій

Такої динаміки вдалося досягти здебільшого за рахунок збільшення обсягів виробництва продукції рослинництва. Адже у галузевій структурі валової продукції сільського господарства основне місце (близько 72 % від загального обсягу виробництва) традиційно належить саме рослинництву, що підтверджує необхідність пошуку новітніх дієвих інструментів фінансового регулювання розвитку галузі тваринництва.

Вирішальне значення для регулювання розвитку аграрного сектору України має державна підтримка, а саме, її діапазони та дієвість.

Нині існує необхідність не стільки одержання державної підтримки, скільки ефективного її використання. Відтак, важливим є доцільне використання форм державної підтримки, які реалізуються через організаційно-економічний механізм.

Організаційно-економічний механізм державної підтримки агропромислового виробництва повинен формуватися на підставі наступних принципів: достатність, гласність і контроль виділених бюджетних засобів та суворе планування бюджетного фінансування; своєчасність надання підтримки й сприяння в рішенні невідкладних проблем агропромислового комплексу, доступність, гнучкість і прозорість державної підтримки для різних видів господарств; врахування регіональних особливостей при фінансуванні бюджетних програм і формуванні єдиного ринкового простору [12].

Державна підтримка сільського господарства в Україні охоплює бюджетне фінансування програм і заходів, які спрямовуються на розвиток галузі, пільговий режим оподаткування, часткову компенсацію процентних ставок за користування кредитами комерційних банків, списання безнадійної заборгованості перед бюджетом. Бюджетні кошти необхідні для підтримки процесу розширеного відтворення в сільському господарстві; для стримування інфляційних процесів і захисту інтересів споживачів сільськогосподарської продукції [8].

1 січня 2017 року набрав чинності прийнятий Верховною Радою Закон України від 20 грудня 2016 року № 1791-VIII “Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2017 році” [19], яким передбачено запровадження бюджетної дотації для розвитку сільськогосподарських товаровиробників та стимулювання виробництва сільськогосподарської продукції. Згідно із змінами, внесеними цим Законом до Податкового кодексу України та Закону України “Про державну підтримку сільського господарства України” право на отримання бюджетної дотації мають сільськогосподарські товаровиробники за наявності такого набору критеріїв:

1. Основною діяльністю сільськогосподарського товаровиробника є постачання сільськогосподарських товарів, вироблених ним на власних або орендованих основних засобах, причому питома вага вартості сільськогосподарських товарів становить не менше 75 відсотків вартості всіх товарів, поставлених ним протягом попередніх 12 послідовних звітних податкових періодів сукупно.

2. Сільськогосподарський товаровиробник здійснює види діяльності, визначені пунктом 161.3 статті 161 Закону України “Про державну підтримку сільського господарства України”.

3. Сільськогосподарський товаровиробник, внесений до Реєстру отримувачів бюджетної дотації, щомісячно подає контролюючому органу додаток до податкової декларації з податку на додану вартість, передбачений пунктом 51 підрозділу 2 розділу XX “Перехідні положення” Податкового кодексу України, у якому зазначає розрахунок податкових зобов’язань позитивної різниці між сумою податкових зобов’язань звітного (податкового) періоду та сумою податкового кредиту звітного (податкового) періоду з цього податку за результатами діяльності за операціями, визначеними статтею 161 Закону України “Про державну підтримку сільського господарства України” протягом звітного (податкового) періоду, а також розрахунок питомої ваги вартості сільськогосподарських товарів, поставлених протягом попередніх 12 послідовних звітних податкових періодів (місяців).

На жаль, процес фінансування сільського господарства України з коштів державного бюджету впродовж багатьох років характеризується неефективністю та недосконалістю розподілу. Так, у відповідності до українського законодавства,

питома вага видатків на фінансування сільського господарства має становити не менше 5% видаткової частини Державного бюджету. Як свідчать проведені дослідження, реальні діапазони фінансування не досягають задекларованих показників (табл. 3).

Таблиця 3

**Динаміка видатків загального фонду Державного бюджету України,
2012-2016 роки, млрд грн***

Показник	Роки					Відхилення 2016/2012 (+; -)
	2012	2013	2014	2015	2016	
Видатки Державного бюджету (всього)	360,5	363,6	384,6	554,6	642,3	281,8
Видатки Міністерства аграрної політики та продовольства	8,6	8,4	3,5	1,7	1,6	-7,0
Питома вага від загального обсягу видатків, %	2,39	2,3	0,9	0,3	0,25	-2,14

*Джерело: складено за [19; 20; 21]

Відзначимо, що останніми роками спостерігається негативна тенденція до зниження питомої ваги видатків Міністерства аграрної політики та продовольства у бюджетах України. Наприклад, у 2016 році питома вага становила лише 0,25% до загального обсягу видатків Державного бюджету.

Фінансування видатків з Міністерства аграрної політики та продовольства України здійснюється згідно з помісячним розписом асигнувань державного бюджету за рахунок коштів Загального фонду державного бюджету (табл. 4).

Таблиця 4

**Фінансування видатків Міністерства аграрної політики та продовольства
України за рахунок коштів Загального фонду Державного бюджету,
2014-2016 роки, млн грн***

Видатки	Роки			Відхилення 2016/2014 (+; -)
	2014	2015	2016	
1	2	3	4	5
Апарат Міністерства аграрної політики та продовольства України	1498,0	674,6	511,0	-987,0
Загальне керівництво та управління у сфері АПК	45,1	45,7	85,5	40,4
Фінансова підтримка заходів в АПК шляхом здешевлення кредитів	-	300,0	285,0	285,0
Дослідження, прикладні науково-технічні розробки, виконання робіт за державними цільовими програмами і державним замовленням у сфері розвитку АПК, дослідження та експериментальні розробки у сфері АПК	63,1	46,5	50,5	-12,6
Підвищення кваліфікації фахівців АПК	12,9	8,0	7,8	-5,1
Підготовка кадрів для АПК вищими навчальними закладами I-IV рівнів акредитації	1345,7	-	-	-1345,7

Продовження табл. 4

1	2	3	4	5
Ліквідація та екологічна реабілітація території впливу гірничих робіт державного підприємства “Солотвинський солерудник” Тячівського району Закарпатської області	2,7	2,7	3,0	0,3
Оздоровлення та відпочинок дітей працівників АПК	7,5	-	-	-7,5
Організація і регулювання діяльності установ в системі АПК та забезпечення діяльності Аграрного фонду	16,4	15,9	49,3	32,9
Державна підтримка Всеукраїнського фізкультурно-спортивного товариства “Колос” на організацію та проведення роботи з розвитку фізичної культури і спорту серед сільського населення	4,5	5,7	-	-4,5
Державна підтримка галузі тваринництва	250,0	-	300,0	50,0

*Джерело: складено за [19; 20; 21]

Як видно з таблиці 4, було припинено фінансування видатків за бюджетною програмою “Державна підтримка розвитку хмелярства, закладення молодих садів, виноградників та ягідників і нагляд за ними”.

Фінансування видатків Міністерства аграрної політики та продовольства України здійснюється також за рахунок коштів Спеціального фонду державного бюджету (табл. 5).

Таблиця 5

Фінансування видатків Міністерства аграрної політики та продовольства України за рахунок коштів Спеціального фонду Державного бюджету, 2014-2016 роки, млн грн*

Видатки	Роки			Відхилення 2016/2014 (+; -)
	2014	2015	2016	
1	2	3	4	5
Апарат Міністерства аграрної політики та продовольства України	1941,5	200,9	180,8	-1760,7
Дослідження, прикладні науково-технічні розробки, виконання робіт за державними цільовими програмами і державним замовленням у сфері розвитку АПК, дослідження та експериментальні розробки у сфері АПК	33,5	35,3	37,2	3,7
Підвищення кваліфікації фахівців АПК	6,7	6,6	6,6	-0,1
Підготовка кадрів для АПК вищими навчальними закладами I-IV рівнів акредитації	808,4	-	-	-808,4
Фінансова підтримка заходів в АПК	5,0	5,0	5,0	-
Витрати Аграрного фонду, пов’язані з комплексом заходів із зберігання, перевезення, переробки та експорту об’єктів державного цінового регулювання державного інтервенційного фонду	100,0	100,0	100,0	-

Продовження табл. 5

1	2	3	4	5
Збільшення статутного капіталу НАК “Укراгролізинг” для закупівлі технічних засобів для АПК з подальшою передачею їх на умовах фінансового лізингу	-	54,0	-	-
Організація і регулювання діяльності установ в системі АПК та забезпечення діяльності Аграрного фонду	-	-	32,0	32,0
Державна підтримка розвитку хмелярства, закладення молодих садів, виноградників та ягідників	100,0	-	-	-100,0
Державна підтримка галузі тваринництва	888,0	-	-	-888,0

*Джерело: складено за [19; 20; 21]

Таким чином, загальний обсяг фінансування АПК за рахунок коштів Спеціального фонду держбюджету за останні два роки знизився на 294,6 млн грн. З 2015 року було припинено виконання бюджетної програми фінансової підтримки галузі тваринництва. За період дослідження тільки у 2015 році були виділені кошти на збільшення статутного капіталу НАК “Украгролізинг” для закупівлі технічних засобів для агропромислового комплексу з подальшою передачею їх на умовах фінансового лізингу на суму 54,0 млн грн.

Оптимізації фінансування аграрної науки держава має приділити підвищену увагу, оскільки це є запорукою відродження сільського господарства країни. Пріоритет у збільшенні обсягів фінансування наукових розробок у сфері АПК має бути надано тим, хто забезпечує зростання доданої вартості, а саме, розробкам у галузі племінного тваринництва, родючості ґрунтів. Необхідно забезпечити фінансування фундаментальних досліджень, розробки найважливіших новітніх технологій, а також інновацій [15].

Слід відзначити і те, що успішне реформування аграрного сектору України неможливе без впровадження досягнень науково-технічного прогресу, проведення належної інвестиційної та інноваційної діяльності, створення сприятливого інвестиційно-інноваційного клімату. Залучення інвестицій в аграрний сектор країни сприятиме нарощуванню виробничого потенціалу галузі, впровадженню інновацій, зміцненню продовольчої безпеки країни та вирішенню значної кількості соціальних питань сільських територій.

Станом на 1 січня 2017 року у галузі сільського господарства загалом реалізується 380 інвестиційних проектів (+82 од. порівняно з 01.01.2016 р.). Серед областей найбільша кількість інвестиційних проектів впроваджується у: Львівській – 48 од. (+30 од. у порівнянні з минулим роком); Вінницькій – 45 од. (+3 од.); Черкаській – 43 од. (+18 од.); Полтавській – 40 од. (+31 од.) та Херсонській – 39 од. (+4 од.) областях. Загальна сума кошторисної вартості інвестиційних проектів склала майже 27,9 млрд грн, з яких основним джерелом фінансування були власні кошти – 19,2 млрд грн (68,8%). Вартість інвестиційних проектів, що реалізуються в регіонах складає від 80,0 тис. грн до 9,6 млрд грн.

В агропромисловому комплексі за даними регіонів реалізуються в основному інвестиційні проекти, кошторисна вартість яких становить до 500,0 млн грн – 374 од. (або 98,4% від загальної кількості), від 500,0 млн грн до 1,0 млрд грн – 1 од. (0,3%) та понад 1,0 млрд грн – 5 од. (1,3%).

Лідерами з залучення капіталовкладень в агропромисловий комплекс є (рис. 2):

- Вінницька область – де загальна вартість інвестиційних проектів складає майже 10,9 млрд грн, з них 9,6 млрд грн – це будівництво сучасного птахокомплексу з виробничою потужністю 440 тис. тонн м'яса в рік;

- Одеська область – 2,7 млрд грн, з них 2,5 млрд грн – розбудова зернового терміналу з можливістю зберігання 200,0 тис. т зерна та річним відвантаженням 4,5 млн т;

- Херсонська область – 2,6 млрд грн, з них 1,7 млрд грн у будівництво птахофабрики з утримання 2,5 млн голів молодняка птиці та 5,0 млн голів курей несучок;

- Черкаська область – 2,3 млрд грн, з них 1,3 млрд грн – будівництво племрепродуктора по виробництву інкубаційного яйця, потужністю 320 млн шт. яєць в рік;

- Сумська область – 2,3 млрд грн, з них 2,2 млрд грн – розбудова елеватору та комплексу по виробництву комбікормів потужністю 300 тис. тонн, або 30 т/год. та ін.

Функціонування тільки цих п'яти згаданих інвестиційних проектів забезпечить робочими місцями понад 11 тис. осіб [17].

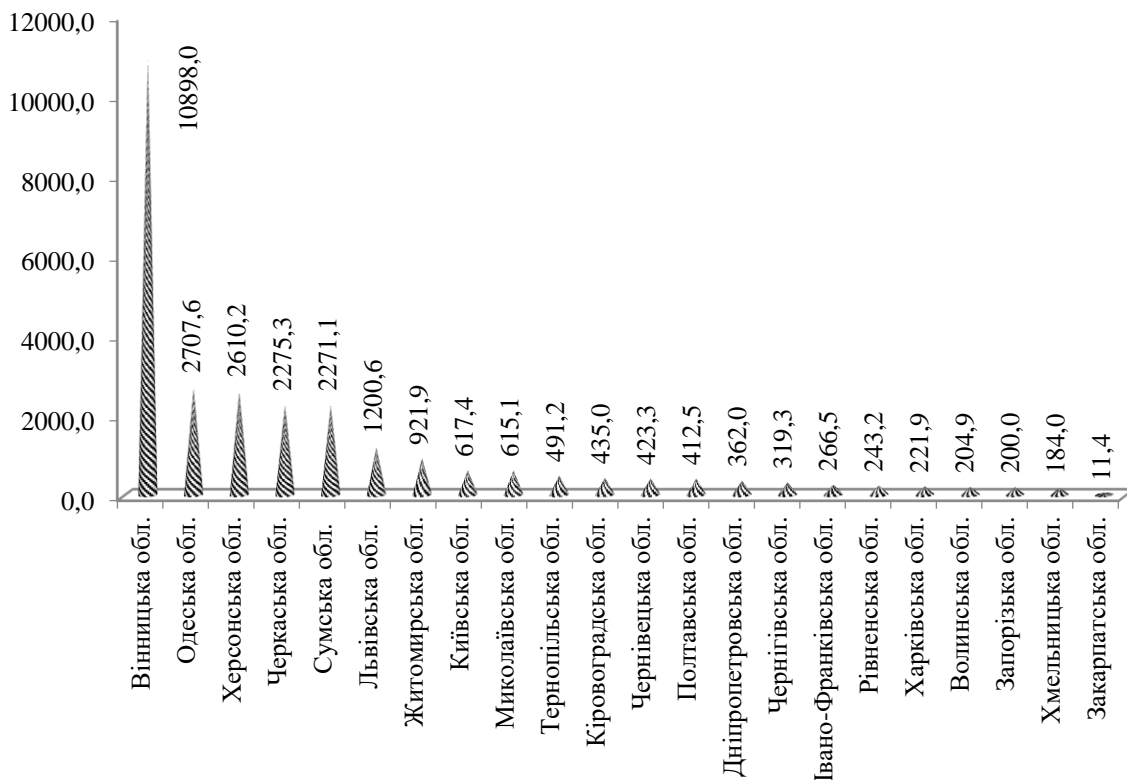

Рис. 2. Загальна вартість інвестиційних проектів у регіонах, млн грн (станом на 01.01.2017)*

*Джерело: за даними [17]

Протягом 2016 року найбільше освоєно інвестицій від загальної кошторисної вартості у наступних областях: Закарпатській – 80,0%, Житомирській – 78,4%, Черкаській – 66,9%, Херсонській – 66,0%, Вінницькій – 60,2%, Волинській – 56,8%, Кіровоградській – 53,6% і т.д. (рис. 3).

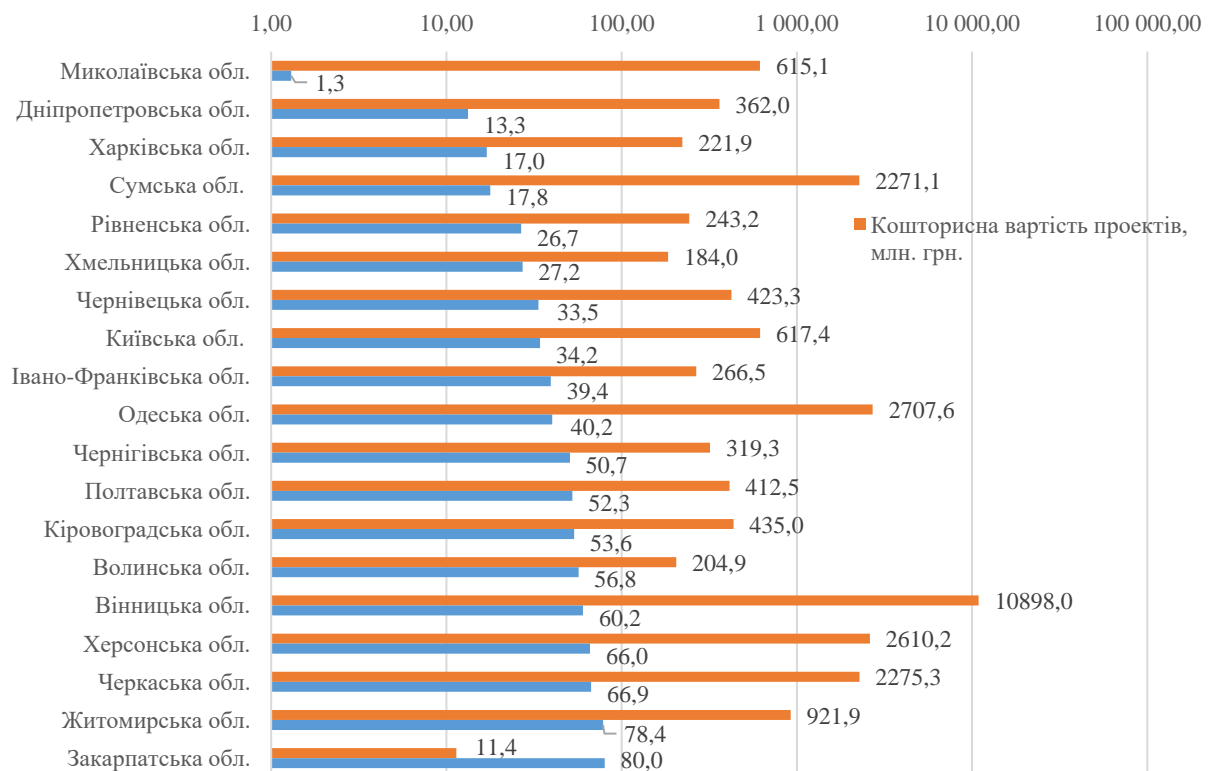

Рис. 3. Кошторисна вартість проєктів та частка освоєних інвестицій (станом на 01.01.2017)*

*Джерело: за даними [17]

Основними бар'єрами для інвестицій у сільському господарстві на сьогодні є:

- нестабільна, непрогнозована та непрозора державна політика, яка характеризується відсутністю єдиних правил гри для усіх виробників та секторів, надмірним втручанням уряду в роботу аграрних ринків, лобіюванням окремих інтересів з метою отримання монопольної ренти. Така політика створює несприятливий інвестиційний фон в секторі, що перешкоджає надходженню довгострокових інвестицій;

- недостатнє фінансування сільського господарства, низький рівень кредитування аграрного сектору. Ускладнений доступ до банківських кредитів та ресурсів міжнародних фінансових організацій;

- відсутність ефективної та доступної інфраструктури аграрних ринків та системи маркетингу. Малий та середній агробізнес особливо відчуває ускладнений доступ до інфраструктурних та логістичних потужностей, які концентруються в основному у великих вертикально-інтегрованих підприємствах холдингового типу;

- неефективна державна політика щодо підтримки експортерів. Основними перешкодами на шляху українських експортерів аграрної продукції є: невідповідність українських стандартів європейським та міжнародним та низька якість виробленої продукції; недостатня інформація про особливості цільових експортних ринків; низька поінформованість невеликих аграрних виробників про можливості експорту на ринки ЄС; відсутність державних програм та інституцій з розвитку сільськогосподарського експорту; обтяжливі митні процедури та корупція на митниці, нерозвинена ринкова інфраструктура та проблеми з логістикою; неефективна система страхування сільськогосподарських ризиків [17].

Ми переконані, що покращення інвестиційно-інноваційної діяльності в аграрному секторі потребує удосконалення діючих механізмів залучення інвестицій. Інвестиції в аграрний сектор дозволять впроваджувати інноваційні розробки в сільському господарстві. Залучення інвестицій забезпечить створення сприятливих умови для просування вітчизняної сільськогосподарської продукції на світовому ринку, підвищиться конкурентоспроможність аграрного сектору і рівень життя сільських мешканців. Першорядну роль в покращенні інвестиційно-інноваційної діяльності, на нашу думку, має виконувати держава.

Отже, для активізації функціонування діючої системи фінансового регулювання аграрного сектору України доцільно зацентуватись на:

- результативному господарюванні сільськогосподарських підприємств з належним рівнем державного регулювання і підтримки;
- органічному аграрному виробництві з використанням найсучасніших енерго- і ресурсощадних технологій;
- розвинутому аграрному секторі з надійним ринком збуту, існуванням державного замовлення і державних інвестицій;
- розгалужено-розвинутому, експортоорієнтованому аграрному секторі з елементами концентрації, кооперації та спеціалізації;
- характеристиці аграрного сектору як такому, який забезпечує продовольчу безпеку держави, вирішує соціальні питання людей, забезпечений якісними кадрами і професіоналами-управлінцями, в якому існують лізинг та довгострокове пільгове кредитування з лояльними процентними ставками.

Висновки. Отже, дослідивши сучасний стан системи фінансового регулювання аграрного сектору України, можна констатувати, що інструментарій фінансового регулювання в даній сфері є результатом адаптації сільськогосподарської галузі до реальних умов функціонування національної економіки.

Роздержавлення та приватизація землі, реорганізація сільськогосподарських підприємств відкрили нові горизонти для розвитку різних форм аграрного виробництва на засадах приватної власності. Втім, через відсутність суттєвих інституційних трансформацій, у новітніх формах практично відтворювалася попередня схема організації сільськогосподарського виробництва, де головне місце відводилося великим господарським формуванням і формально не заперечувалася можливість існування малих (фермерських і особистих селянських) господарств. Сучасні ринкові умови господарювання вимагають від сільськогосподарських підприємств підвищення економічної ефективності та конкурентоспроможності виробництва продукції на основі інноваційної техніки та технологій, що неможливо без ефективного фінансового регулювання аграрного сектору економіки України.

Список використаних джерел

1. Базилевич В.Д. Державні фінанси: навч. посіб. / В.Д. Базилевича, Л.О. Баластрик; за заг.ред. В.Д. Базилевича – К.: Атіка, 2004. – 368 с.
2. Берлин С.И. Оптимизация финансового регулирования в региональных нефтегазодобывающих компаниях / С.И. Берлин., В.В. Дердуга // Современные наукоемкие технологии. – 2006. – № 7. – С.39-44.
3. Благун І.Г. Фінанси: Навч. посіб. / І.Г. Благун, Р.С. Сорока, І.В. Єлейко. – Львів: “Магнолія-2006”, 2008. – 314 с.

4. Бречко О.В. Фінансовий механізм державного регулювання економіки регіону / О.В. Бречко. – К.: КНЕУ, 2004. – 24 с.
5. Бюджетний кодекс України від 21.06.2001 р. № 2542-III // <http://zakon.rada.gov.ua/i>.
6. Васюренко В.О. Теоретичні засади сутності та змісту фінансового регулювання діяльності підприємств в сучасних умовах / В.О. Васюренко // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2011. – № 1. – С. 76-85.
7. Венгер В. В. Фінанси: навч. пос. для студ. вищ. навч. закл. / В. В. Венгер. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 432 с.
8. Гайдуцький Г.І. Госпрозрахунковий механізм міжгалузевих зв'язків в АПК / Г.І. Гайдуцький. – К.: Урожай. – 1999. – 179 с.
9. Государственные финансы: учеб. пособие / под ред. В.М. Федосова, С.Я. Огородника, В.Н. Суторминой. – К.: Либідь, 1991. – 276 с.
10. Гроші. Фінанси. Кредит: навч.-метод. посібник / Г.Г. Кірейцев, Н.М. Александрова, С.О. Маслова / за ред.проф. Г.Г. Кірейцева. – Житомир: ЖІТІ, 2001. – 312 с.
11. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua/.
12. Державне регулювання: структурно-функціональний метод [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://academia.org.ua>.
13. Калетнік Г.М. Стратегіко-інституційні засади ефективності використання потенціалу аграрного сектору економіки / Г.М. Калетнік // Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. – 2015. – № 1. – С. 3-15.
14. Колінець Л.Б. Стимулювання зовнішньоекономічної діяльності фінансово-кредитними інструментами / Л.Б. Колінець // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія “Економіка”. – 2004. – № 16. – С. 127-136.
15. Комарова І.В. Фінансове забезпечення аграрного сектора України за рахунок бюджетних коштів / І.В. Комарова // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2011. – № 4(16). – С. 161-165.
16. Кравченко Л.А. Державне фінансове регулювання економіки в умовах ринкової трансформації / Л.А. Кравченко. – К.: КНУ ім. Т. Шевченка, 2002. – 118 с.
17. Міністерство аграрної політики та продовольства України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minagro.gov.ua>.
18. Опарін В.М. Фінансова система України (теоретико-методологічні аспекти): [Монографія] / В.М. Опарін - К.: КНЕУ, 2005. – 240 с.
19. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2017 р.: Закон України від 20.12.2016 р. № 1791- VIII // <http://zakon2.rada.gov.ua/>.
20. Про Державний бюджет України на 2013 рік: Закон України від 06.12.2012 р. № 5515-VI [Електронний ресурс]. - Режим доступу:<http://zakon2.rada.gov.ua/>.
21. Про Державний бюджет України на 2015 рік: Закон України від 28.12.2014 р. № 80-VIII (зі змінами, внесеними згідно із Законами від 02.03.2015 р. № 217- VIII, від 07.04.2015 р. № 278-VIII) / Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>.

22. Про Державний бюджет України на 2016 рік: Закон України від 25.12.2015 р. № № 928-VIII / Верховна Рада України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/>.

23. Institute for economic research and policy consulting “Country report: Ukraine” March 2015 <http://www.agricistrade.eu/>.

Список використаних джерел у транслітерації / References

1. Bazylevych V.D. Derzhavni finansy: navch. posib. / V.D. Bazylevycha, L.O. Balastryk; za zah.red. V.D. Bazylevycha – K.: Atika, 2004. – 368 s.

2. Berlyn S.Y. Optymyzatsyya fynansovoho rehulyrovanyua v rehyonal'nykh neftehadobovayushchykh kompanyyakh / S.Y. Berlyn., V.V. Derduha // Sovremennyye naukoemkye tekhnolohyy. – 2006. – № 7. – S.39-44.

3. Blahun I.H. Finansy: Navch. posib. / I.H. Blahun, R.S. Soroka, I.V. Yeleyko. – L'viv: “Mahnolyua-2006”, 2008. – 314 s.

4. Brechko O.V. Finansovyy mekhanizm derzhavnoho rehulyvannya ekonomiky rehionu / O.V. Brechko. – K.: KNEU, 2004. – 24 s.

5. Byudzhetnyy kodeks Ukrayiny vid 21.06.2001 r. № 2542-III // <http://zakon.rada.gov.ua/>.

6. Vasyurenko V.O. Teoretychni zasady sutnosti ta zmistu finansovoho rehulyvannya diyal'nosti pidpryyemstv v suchasnykh umovakh / V.O. Vasyurenko // Visnyk Universytetu bankivs'koyi spravy Natsional'noho banku Ukrayiny. – 2011. – № 1. – S. 76-85.

7. Venher V.V. Finansy: navch. pos. dlya stud. vyshch. navch. zakl. / V.V. Venher. – K.: Tsentр uchbovoyi literatury, 2009. – 432 s.

8. Hayduts'kyu H.I. Hosprozrakhunkovyy mekhanizm mizhhaluzevykh zv'yazkiv v APK / H.I. Hayduts'kyu. – K.: Urozhay. – 1999. – 179 s.

9. Hosudarstvennyye fynansy: ucheb. posobye / pod red. V.M. Fedosova, S.Ya. Ohorodnyka, V.N. Sutormynoy. – K.: Lybid', 1991. – 276 s.

10. Hroshi. Finansy. Kredyt: navch.-metod. posibnyk / H.H. Kireytsev, N.M. Aleksandrova, S.O. Maslova / za red.prof. H.H. Kireytseva. – Zhytomyr: ZhITI, 2001. – 312 s.

11. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrayiny [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: www.ukrstat.gov.ua/.

12. Derzhavne rehulyvannya: strukturno-funktsional'nyy metod [Elektronnyy resurs] – Rezhym dostupu: <http://academia.org.ua>.

13. Kaletnik H.M. Stratehiko-instytutsiyni zasady efektyvnosti vykorystannya potentsialu aharnoho sektoru ekonomiky / H.M. Kaletnik // Ekonomika. Finansy. Menedzhment: aktual'ni pytannya nauky i praktyky. – 2015. – № 1. – S. 3-15.

14. Kolinets' L.B. Stymulyvannya zovnishn'oekonomichnoyi diyal'nosti finansovo-kredytnymy instrumentamy / L.B. Kolinets' // Naukovi zapysky Ternopil's'koho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatyuka. Seriya “Ekonomika”. – 2004. – № 16. – S. 127-136.

15. Komarova I.V. Finansove zabezpechennya aharnoho sektora Ukrayiny za rakhunok byudzhetnykh koshtiv / I.V. Komarova // Visnyk Berdyans'koho universytetu menedzhmentu i biznesu. – 2011. – № 4(16). – S. 161-165.

16. Kravchenko L.A. Derzhavne finansove rehulyvannya ekonomiky v umovakh rynkovoyi trasformatsiyi / L.A. Kravchenko. – K.: KNU im. T. Shevchenka, 2002. – 118 s.

17. Ministerstvo aharnoyi polityky ta prodovol'stva Ukrayiny [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://minagro.gov.ua>.

18. Oparin V.M. Finansova systema Ukrainy (teoretyko-metodolohichni aspekty): [Monohrafiya] / V.M. Oparin - K.: KNEU, 2005. – 240 s.
19. Pro vnesennya zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrainy ta deyakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo zabezpechennya zbalansovanosti byudzhetykh nadkhodzen' u 2017 r.: Zakon Ukrainy vid 20.12.2016 r. № 1791- VIII // <http://zakon2.rada.gov.ua/>.
20. Pro Derzhavnyy byudzhnet Ukrainy na 2013 rik: Zakon Ukrainy vid 06.12.2012 r. № 5515-VI [Elektronnyy resurs]. - Rezhym dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/>.
21. Pro Derzhavnyy byudzhnet Ukrainy na 2015 rik: Zakon Ukrainy vid 28.12.2014 r. № 80-VIII (zi zminamy, vnesenymy zhidno iz Zakonamy vid 02.03.2015 r. № 217- VIII, vid 07.04.2015 r. № 278-VIII) / Verkhovna Rada Ukrainy [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/>.
22. Pro Derzhavnyy byudzhnet Ukrainy na 2016 rik: Zakon Ukrainy vid 25.12.2015 r. № 928-VIII / Verkhovna Rada Ukrainy [Elektronnyy resurs]. - Rezhym dostupu: <http://zakon3.rada.gov.ua/>.
23. Institute for economic research and policy consulting “Country report: Ukraine” March 2015 <http://www.agricistrade.eu/>.

ANNOTATION
SYSTEM OF FINANCIAL REGULATION OF AGRARIAN SECTOR OF
UKRAINE: ESTIMATION OF MODERN STATE AND ACTIVATION OF
FUNCTIONING

FURMAN Irina,
Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor of the Administrative
Management and Alternative Energy Sources Department,
Vinnitsia National Agrarian University
(Vinnitsia)

The article highlights the essence, content, role and purpose of financial regulation of the agricultural sector, taking into account the specific features of the agrarian sector and the ultimate goal of regulation. Instruments of financial regulation of the agrarian sector of Ukraine are studied and their interaction is established. The transformation processes in the agrarian sector have been studied and the role of financial regulation in their provision has been determined. The characteristic and critical analysis of the current state of the system of financial regulation of the agricultural sector of Ukraine is carried out. In particular, the effectiveness of the influence of fiscal and monetary regulators on the development of agricultural production was assessed, budget methods of financial support were analyzed and the state of investment policy in the agricultural sector of the economy was indicated. The main problems and author's approach to the activation of the functioning of the system of financial regulation of the agricultural sector of Ukraine are revealed.

Key words: government regulation, financial regulation, agribusiness, financial support, agricultural production, tax regulation, price regulation, investment policy, investment project.

Table 5. Fig. 3. Lit. 23.

АННОТАЦИЯ
СИСТЕМА ФИНАНСОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ АГРАРНОГО СЕКТОРА
УКРАИНЫ: ОЦЕНКА СОВРЕМЕННОГО СОСТОЯНИЯ И АКТИВИЗАЦИЯ
ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ

ФУРМАН Ирина Владимировна,
кандидат экономических наук, доцент
кафедры административного менеджмента
и альтернативных источников энергии,
Винницкий национальный аграрный университет
(г. Винница)

В статье освещены сущность, содержательное наполнение, роль и назначение финансового регулирования аграрного сектора с учётом специфических особенностей аграрной отрасли и конечной цели регулирования. Изучены инструменты финансового регулирования аграрного сектора Украины и установлено их взаимодействие. Исследованы трансформационные процессы в аграрном секторе и определена роль финансового регулирования в их обеспечении. Осуществлена характеристика и проведен критический анализ современного состояния системы финансового регулирования аграрного сектора Украины. В частности, оценена эффективность влияния бюджетно-налоговых и денежно-кредитных регуляторов на процесс развития аграрного производства, проанализированы бюджетные методы финансовой поддержки и обозначено состояние инвестиционной политики в аграрном секторе экономики. Выявлены основные проблемы и обоснован авторский подход к активизации функционирования системы финансового регулирования аграрного сектора Украины.

Ключевые слова: государственное регулирование, финансовое регулирование, аграрный сектор, финансовая поддержка, аграрное производство, налоговое регулирование, ценовое регулирование, инвестиционная политика, инвестиционный проект.

Табл. 5. Рис. 3. Лит. 23.

Інформація про автора

ФУРМАН Ірина Володимирівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри адміністративного менеджменту та альтернативних джерел енергії, Вінницький національний аграрний університет (21008, м. Вінниця, вул. Сонячна, 3, e-mail: irina_furman@ukr.net).

FURMAN Irina – Candidate of Economic Sciences, Associate Professor of the Administrative Management and Alternative Energy Sources Department, Vinnytsia National Agrarian University (21008, Vinnytsia, 3, Sonyachna Str., e-mail: irina_furman@ukr.net).

ФУРМАН Ирина Владимировна – кандидат экономических наук, доцент кафедры административного менеджмента и альтернативных источников энергии, Винницкий национальный аграрный университет (21008, г. Винница, ул. Солнечная, 3, e-mail: irina_furman@ukr.net).

